

نهایۃ السبلاغة

شرحی جامع بر جواهر البلاغة
به همراه تطبیق با ادبیات فارسی

حسین ملایی، علی رضا مجد آراء

سرشناسه: ملایی، حسین، ۱۳۷۸-

عنوان قراردادی: جواهرالبلاغه فی المعانی والبیان والبدیع. فارسی. شرح
عنوان و نام پدیدآور: نه‌ایة البلاغة: شرحی جامع بر جواهرالبلاغه / مولفان حسین ملایی. علیرضا مجدآراء.
مشخصات نشر: قم: سپهر حکمت، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۶۶۶ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۷۹۳-۵۴-۴

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتاب حاضر شرحی بر "جواهرالبلاغه فی المعانی والبیان والبدیع" تألیف احمد هاشمی است.
یادداشت: کتابنامه: ص. ۶۵۹-۶۶۷؛ همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان دیگر: شرحی جامع بر جواهرالبلاغه.

موضوع: هاشمی، احمد، ۱۳۷۸-۱۹۴۳ م. جواهرالبلاغه فی المعانی والبیان والبدیع-- نقد و تفسیر

موضوع: زبان عربی -- معانی و بیان

Arabic language -- Rhetoric

زبان عربی -- بدیع

Arabic language -- Figures of speech

شناسه افزوده: هاشمی، احمد، ۱۳۷۸-۱۹۴۳ م. جواهرالبلاغه فی المعانی والبیان والبدیع. شرح

رده بندی کنگره: PJA۲۰۲۸

رده بندی دیویی: ۸۰۸/۰۴۹۲۷

شماره کتابشناسی ملی: ۸۶۷۹۹۷۵

اطلاعات رکورد کتابشناسی: فیا

عنوان: نه‌ایة البلاغة (شرحی جامع بر جواهرالبلاغه)

مؤلفان: حسین ملایی - علیرضا مجدآراء

ویراستار: مهناز رشتبری

صفحه آرا: امیر ناصری

طراح جلد: رؤیا قربانی خلیلوند

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۷۹۳-۵۴-۴

ناشر: سپهر حکمت

تیراژ: ۵۰۰ نسخه

چاپ: اول - پاییز ۱۴۰۰

۰۹۱۹۶۶۳۰۲۷۰

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

فهرست مطالب

۱۵		مقدمه مصنف
۱۸		مقدمه مؤلف
۲۰		دییاجه
۲۳		مقدمه
۲۵		مقدمه‌ای در شناخت فصاحت و بلاغت
۲۶		فصاحت
۲۸		فصاحت کلمه
۳۴		فصاحت کلام
۴۴		فصاحت متکلم
۴۴		بلاغت
۴۵		بلاغت کلام
۴۶		بلاغت متکلم
۴۸		ملاحظات
۵۰		اسلوب علمی
۵۱		اسلوب ادبی
۵۱		اسلوب خطاب

علم معانی / ۵۳

۵۵		مقدمه
۵۷		فوائد و کاربردهای علم معانی
۶۳		باب اول: تقسیم کلام به خبر و انشاء
۶۴		مبحث اول: حقیقت خبر
۶۵		خبر در تعاریف عالمان بلاغت
۶۷		مقاصد و اغراض بیان خبر

۶۹		مهم ترین اغراض خبر
۷۳		مبحث دوم: تأکید و عدم تأکید خبر
۷۷		تنبیهات
۸۴		مبحث سوم: مدلول خبر
۹۱		باب دوم: حقیقت انشاء و تقسیم آن
۹۲		تعریف انشاء
۹۴		اقسام انشاءهای غیرطلبی
۹۷		مبحث اول: امر
۱۰۵		مبحث دوم: نهی
۱۰۸		مبحث سوم: استفهام
۱۱۵		تنبیهات
۱۲۹		مبحث چهارم: تمنی
۱۳۳		مبحث پنجم: نداء
۱۳۸		تنبیهات
۱۴۱		باب سوم: احوال مسندالیه
۱۴۳		مبحث اول: ذکر مسندالیه
۱۴۶		مبحث دوم: حذف مسندالیه
۱۵۱		مبحث سوم: تعریف مسندالیه
۱۵۲		بخش اول: تعریف مسندالیه با ضمیر
۱۵۳		تنبیهات
۱۵۶		بخش دوم: تعریف مسندالیه با علمیت
۱۵۹		بخش سوم: تعریف مسندالیه با اسم اشاره
۱۶۴		بخش چهارم: تعریف مسندالیه با موصول
۱۶۸		بخش پنجم: تعریف مسندالیه با «ال»
۱۷۳		تنبیهات
۱۷۵		بخش ششم: تعریف مسندالیه با اضافه

۱۷۹	مبحث چهارم: تنکیر مسندالیه
۱۸۳	مبحث پنجم: تقدیم مسندالیه
۱۸۸	مبحث ششم: تاخیر مسندالیه
۱۸۹	باب چهارم: احوال مسند
۱۹۱	مبحث اول: ذکر و حذف مسند
۱۹۵	مبحث دوم: تعریف و تنکیر مسند
۱۹۷	مبحث سوم: تقدیم و تاخیر مسند
۲۰۳	باب پنجم: اطلاق و تقييد
۲۰۴	تعریف اطلاق و تقييد
۲۰۶	مبحث اول: تقييد با صفت
۲۰۸	مبحث دوم: تقييد با تاكيد
۲۰۹	مبحث سوم: تقييد با عطف بيان
۲۱۰	مبحث چهارم: تقييد با عطف نسبی
۲۱۳	مبحث پنجم: تقييد با بدل
۲۱۴	مبحث ششم: تقييد با ضمير فصل
۲۱۵	مبحث هفتم: تقييد با نواسخ
۲۱۹	مبحث هشتم: تقييد با شرط
۲۲۱	تنبيهات
۲۲۷	مبحث نهم: تقييد با ادات نفی
۲۲۹	مبحث دهم: تقييد با تقييد با مفعول های پنج گانه و مانند آن
۲۲۹	تنبيهان
۲۳۵	باب ششم: احوال متعلقات فعل
۲۳۷	مبحث اول: تقييد متعلقات بر دو رکن جمله
۲۳۹	مبحث دوم: تقدیم متعلقات فعل بر فاعل
۲۴۳	باب هفتم: قصر
۲۴۴	تعریف قصر

۲۴۶	مبحث اول: شیوه‌های قصر
۲۴۷	نکته‌ها
۲۵۰	تنبيهات
۲۵۲	مبحث دوم: تقسیم قصر به اعتبار حقیقت و اضافه
۲۵۳	تنبيهات
۲۵۹	مبحث سوم: تقسیم قصر به اعتبار دو طرف
۲۶۴	مبحث چهارم: تقسیم قصر اضافی
۲۶۷	باب هشتم: وصل و فصل
۲۶۸	تمهید
۲۶۹	تعریف وصل و فصل در حوزه علم بلاغت
۲۷۰	بلاغت وصل
۲۷۳	مبحث اول: مواضع وصل
۲۷۶	مبحث دوم: مواضع فصل
۲۸۴	تنبيهات
۲۹۳	باب نهم: ایجاز، اطناب و مساوات
۲۹۴	مقدمه
۲۹۷	مبحث اول: ایجاز و اقسام آن
۳۱۰	مبحث دوم: اطناب و اقسام آن
۳۲۸	مبحث سوم: مساوات
۳۲۹	خاتمه

علم بیان / ۳۳۹

۳۴۱	مقدمه علم بیان
۳۴۹	باب اول: تشبیه
۳۵۰	تعریف تشبیه
۳۵۴	مبحث اول: تقسیم تشبیه به اعتبار دو طرف
۳۵۴	تقسیم دو طرف تشبیه به حسی و عقلی

کلام عرب در صدر اسلام و قبل تر از آن، در بالاترین درجات فصاحت و بلاغت قرار داشت. این امر به دلیل وجود مجازات، کنایات و استعارات بود که موجب زیبایی و طراوت آن می شد. همین نکته یکی از مهم ترین علل گسترش زبان عربی در میان ملل مختلف شد.

در این شرایط و موقعیت بود که قرآن کریم با فصیح ترین الفاظ و تراکیب نازل شد؛ الفاظ و تراکیبی که نه تنها با کلام اعراب منافات نداشت؛ بلکه معانی و مقصودش به راحتی برای اعراب قابل فهم و درک بود. پس از نزول قرآن و گسترش اسلام در میان ملل مختلف و گرویدن مردم به آیین اسلام، کلمات فصیح عربی به دیگر زبان ها سرایت کرد. این امر در ابتدا با مشکلی مواجه نشد؛ اما هر چه از زمان حضور پیامبر می گذشت، کلمات عرب دچار تغییراتی شد؛ از جمله:

الاول: دور شدن از مراتب بالای فصاحت و بلاغت و کفایت به پایین ترین سطح از آن که تنها مراد مقصود را انتقال می داد. این مسئله تا جایی پیش رفت که اسلوب و قوائد کلامی در میان عامه مردم تغییر کرد و زیبایی ها و مزایای کلام فصیح بر آنها پوشیده ماند. این تغییر و تحول به حدی بود که در میان خواص و اهل علم نیز رخنه کرد.

۱. «مُقَدِّمَة» به کسر و فتح دال مشدده، بر معانی بسیاری دلالت می کند؛ پیشانی، پیشقراول سپاه، ابتدای هر نوشته و سخنرانی، ابتدای هر شیء. هم چنین مقدمه بر چیزی که وجود شیء ای متوقف بر آن باشد، اطلاق می شود و فرقی نمی کند که توقف عادی باشد یا عقلی و یا جعلی؛ مثلاً به صغری و کبری هر قیاسی مقدمات آن قیاس گفته می شود. در میان اهل علم مشهور شده که مقدمه علم، یعنی آن چیزی که شروع آن علم متوقف بر تبیین آن است. شروع یعنی آشنایی اجمالی با آن علم و تبیین فائده و غرضش. (ابوالقاسم بن محمد حسن میرزای قمی، القوانين المحکمة فی الأصول، ج ۱، ص ۲۹)